

## תלמוד

קטע שלא נלמד

### הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה פרק אחד — 100 נקודות  
סך הכול — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.  
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

**בהצלחה!**

## השאלות

למד היטב את המשנה ואת סוגיית הגמרא שבנספח. היעזר בפירוש רש"י.

הסוגיה עוסקת בגזלן שהאכיל את בניו מן הגזלה או "הניח לפניהם" את הגזלה, כלומר הוריש להם אותה. השאלה הנידונה היא אם בניו של הגזלן הזה חייבים לשלם לנגזל בעבור הגזלה.

ענה על כל השאלות 1-10.

1. "אמר רב חסדא... כי תניא ההיא לאחר ייאוש".

א. "רצה מזה גובה רצה מזה גובה".

ציין מי הם שני האנשים שהנגזל רשאי לגבות מהם, וכתוב מהו הטעם להיתר לגבות מכל אחד מהם. (4 נקודות)

ב. הגמרא הקשתה מן הרישא של המשנה על דברי רב חסדא. הסבר את קושיית הגמרא. (4 נקודות)

ג. "אמר לך רב חסדא כי תניא ההיא לאחר ייאוש".

הסבר את המשנה על פי התירוץ שבציטוט, והסבר מדוע לפי הסבר זה אין סתירה בין המשנה ובין דברי רב חסדא.

(4 נקודות)

2. עיין בתוספות על המשנה, ד"ה "הגוזל ומאכיל".

א. "לאו דווקא מאכיל... אורחא דמילתא נקט".

על פי דברים אלה של בעלי התוספות, הסבר מדוע לפי רב חסדא גם אילו היה נכתב במשנה "הגוזל ונותן לבניו",

לא היה הדין משתנה. (3 נקודות)

ב. "אי נמי... הסמוכין על שולחנו".

על פי דברים אלה של בעלי התוספות, הסבר מדוע נכתב במשנה דווקא "הגוזל ומאכיל". (3 נקודות)

3. "אם הניח לפניהם פטורין מלשלם: אמר רמי בר חמא זאת אומרת רשות יורש כרשות לוקח דמי".

א. "אמר רמי בר חמא זאת אומרת...".

הסבר את דברי רמי בר חמא, והסבר כיצד הוא הסיק את דבריו מן המשנה. (6 נקודות)

ב. עיין ברש"י, ד"ה "רשות יורש כרשות לוקח דמי".

הסבר כיצד קנו היתומים את הגזלה, והסבר בלשונך את ההוכחה של רש"י לכך. (4 נקודות)

4. "רבא אמר רשות יורש... אמר לך רבא הכי קאמר אם הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם".
- א. לפי רבא, מדוע הדין במשנה הוא שהיורשים פטורים מלשלם בעבור הגזלה במקרה שאביהם הוריש להם אותה? (3 נקודות)
- ב. "הא מדקתני סיפא..."
- על פי רש"י, הסבר את המקרה שבסיפא של המשנה ואת קושיית הגמרא על דברי רבא מן הסיפא של המשנה. (6 נקודות)
- ג. "אמר לך רבא..."
- הסבר את הסיפא של המשנה על פי דברי רבא. בתשובתך כתוב מה נחשב "דבר שיש בו אחריות". (5 נקודות)

5. סיכום ביניים: רמי בר חמא ורבא נחלקו בנוגע למקרה השני שברישא של המשנה ובנוגע לסיפא של המשנה. העתק למחברתך את הטבלה, וכתוב בה את המקרה השני שברישא ואת המקרה שבסיפא לפי רמי בר חמא ולפי רבא, ואת טעמי הדינים לפי כל אחד מהם.
- [הערה: תוכל לפרט את המקרים ואת הטעמים בכל דרך שתבחר, לאו דווקא באמצעות הטבלה.] (8 נקודות)

| מקרה       | דין                | הטעם לדין    |
|------------|--------------------|--------------|
| רמי בר חמא | המקרה השני שברישא: | פטורין מלשלם |
|            | המקרה שבסיפא:      | חייבין לשלם  |
| רבא        | המקרה השני שברישא: | פטורין מלשלם |
|            | המקרה שבסיפא:      | חייבין לשלם  |

6. "והא מתני ליה... הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם".
- א. הסבר את ביאורו של רבי לסיפא של המשנה, והסבר מדוע יש סתירה בין ביאור זה ובין ההסבר של רבא לסיפא של המשנה. (6 נקודות)
- ב. רבא הסביר את המשנה על פי הברייתא של רבי אושעיא.
- כתוב בלשונך את ההסבר של רבא. בתשובתך כתוב את המילים מן הברייתא של רבי אושעיא שאינן מוזכרות במשנה. (6 נקודות)
7. "אמר מר אין הגזלה קיימת... אמר מר גזלה קיימת... לפני ייאוש".
- א. "נימא תיהווי תיובתא דרב חסדא".
- הסבר את הקושיה של הגמרא על דברי רב חסדא ואת התירוץ לקושיה זו. (6 נקודות)
- ב. "נימא תיהווי תיובתא דרמי בר חמא".
- הסבר את הקושיה של הגמרא על דברי רמי בר חמא ואת התירוץ לקושיה זו. (6 נקודות)

8. "רב אדא בר אהבה מתני... רשות יורש כרשות לוקח דמי".

על פי רב אדא בר אהבה, רמי בר חמא ורבא נחלקו בנוגע לברייתא שעוסקת בריבית.

א. הסבר את המקרה ואת הדין שבברייתא הזאת. (4 נקודות)

ב. הסבר כיצד הסיק רמי בר חמא את דבריו מן הברייתא הזאת. (4 נקודות)

9. "רבא אמר... לבריה לא מזהר ליה רחמנא".

א. לפי רבא, "רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי", ובכל זאת הבנים אינם חייבים להחזיר את הריבית. הסבר מדוע.

(4 נקודות)

ב. עיין בדברי הרשב"א שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

שאני התם דאמר קרא "אל תִּקַּח מֵאֲתוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית" (ויקרא, כ"ה, ל"ו) לדידיה אזהר לבריה לא אזהר. קשיא לי אם כן אף בגזלה נאמר כן דהא כתיב "והשיב את הגזלה אשר גזל" (ויקרא, ה', כ"ג), לדידיה אזהר רחמנא לבריה לא אזהר רחמנא? ונראה לי דאסיפא דקרא סמך דכתיב "וחי אחיך עמך" ["אל תִּקַּח מֵאֲתוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית וִירֵאת מא-להיך וחי אחיך עמך"] דמיניה דרשינן בפרק איזהו נשך (בבא מציעא, סב, ע"א) אהדר ליה כי היכי דניחי בהדך [החזר לו כדי שיוכל לחיות עימך], וכיוון דמדעתיה יהיב, לא אזהר רחמנא אלא להאי דשקליה דניחי בהדיה. אבל לבריה דלא שקליה מיניה לא אזהר טפי מכל חד מישראל דליתן ליה כי היכי דניחי בהדיה.

(חידושי הרשב"א, בבא קמא דף קיב, עמוד א)

הסבר את שאלתו של הרשב"א בנוגע לתשובת רבא, ואת תשובת הרשב"א על פי ההסבר שלו לפסוק העוסק

באיסור ריבית. (6 נקודות)

10. "מאן דמתני לה אברייא... אבל אברייא רמי בר חמא כרבא מתני לה".

א. מדוע מי שסובר שרמי בר חמא אמר את דבריו בנוגע לברייתא, ודאי סובר שאפשר לומר דברים אלה בנוגע

למשנתנו? (4 נקודות)

ב. מדוע מי שסובר שרמי בר חמא אמר את דבריו בנוגע למשנתנו, יכול לומר שרמי בר חמא מסכים עם רבא בנוגע

לברייתא? (4 נקודות)

## בהצלחה!

## הגזול ומאכיל פרק עשירי בבא קמא

### רש"י

### תוספות

**הגזול ומאכיל** <sup>א</sup>לא דוקא מאכיל דה"ה נותן להם דפטורין לרב חסדא דמוקי בגמרא מתניתין לאחר יאוש דהוה ליה יאוש ושינוי רשות אלא אורחא דמילתא נקט אי נמי דוקא נקט מאכיל אפי' לרב חסדא דלא חשיב שינוי רשות במה שנותן לגזיו הסמוכין על שולחנו

**הגזול** <sup>א</sup>ומאכיל את בניו והניח לפניהם פטורין מלשלם ואם היה דבר שיש בו אחריות חייבין לשלם: **גמ'** <sup>ב</sup>אמר רב חסדא גזול ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו <sup>ג</sup>ממנו רצה מזה גובה רצה מזה גובה מאי טעמא כל כמה דלא נתייאשו הבעלים ברשותיה דמריה קאי תנן הגזול ומאכיל את בניו והניח לפניהם פטורין מלשלם תיובתא דרב חסדא אמר לך רב חסדא כי תניא הדיא לאחר יאוש: אם הניח לפניהם פטורין מלשלם: אמר רמי בר חמא זאת אומרת רשות יורש כרשות לוקח דמי רבא אמר ירשות יורש לאו כרשות לוקח דמי והכא במאי עסקינן <sup>ד</sup>כשאכלום <sup>ה</sup>הא מדקתני סיפא אם היה דבר שיש בו אחריות חייבין לשלם מכלל דרישא בגזילה קיימת עסקינן אמר לך רבא הכי קאמר ואם הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם והא <sup>ו</sup>מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה לא דבר שיש בו אחריות ממש אלא אפילו פרה וחורש בה חמור ומחמר אחריו חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן אלא אמר רבא <sup>ז</sup>כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לוותי דתריצנא מתני' בוותיה דתני רבי אושעיא והגזול ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם גזילה קיימת חייבין אין הגזילה קיימת פטורין הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם אמר מר אין הגזילה קיימת פטורין נימא תיהוי תיובתא דרב חסדא אמר לך רב חסדא כי תניא הדיא לאחר יאוש אמר מר גזילה קיימת חייבין לשלם נימא תיהוי תיובתא דרמי בר חמא אמר לך רמי בר חמא כי תניא הדיא לפני

והניח לפניהם פטורין: רשות יורש כרשות לוקח דמי. והוא לא כרשות אחרת וכיון דלוקחמנא למתניתין לאחר יאוש קני להו יתמי ביאוש ושינוי רשות דאי ביאוש כדי לא קני מדלא קתני פטורא בזהבון: **כשאכלום**. לאחר מיתת אביהן וגזול אין יכול למוצען שהרי לא גזלוהו: והא מדקתני סיפא אם היה דבר שיש בו אחריות. כגון דבר היכר לרבים ונראה כל שעה כעין קרקע או כגון טלית וכסות: **חייבים** להחזירה. מפני כבוד אביהן שהבדלות אומרות זו טלית שגזל פלוני: **מכלל** דגזילה קיימת עסקינן. ואפי' ה"כא דלאו משום כבוד פטור להו ברישא במתני': הכי קאמר אם הניח להן אביהן. קרקעות משלו אפילו אכלו את הגזילה חייבין דאשתעביד נכסים דאביון מחייב: לא דבר שיש בו אחריות ממש. לא שגזל קרקע והניחה לפניו: אלא אפילו גזל פרה וחרש בה או חמור ומחמר אחריו. והכל מעדין שהיה דגזול חייבין אלמא בגזילה קיימת עסקינן: **אמר רבא** כי **שכיבנא רבי אושעיא** נפק לוותי. יאל לקראמי: **דמתרילנא** למתניתין כוונתה. בזהביות ממש ובשאינ גזילה קיימת וחסורי מיחסרה ולא מוקי לה בדבר המסויים ובגזילה קיימת כרבי <sup>א</sup>דכיון דאשכחן <sup>ב</sup>הכי מתרילנא לה מתניתין כברייתא ולא חיישין למאי דמתני רבי לר' שמעון בריה דברייטא קיימא כוונתה: גזילה קיימת. שלא אכלוה אחר מותו ומצען הגזול: **חייבין**. דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי ויאוש כדי לא קני: אין גזילה קיימת. שאכלוה אחר מותו: פטורין. דאינהו לא גזול

מיד: הניח להן אביהם אחריות נכסים. קרקע משלו: חייבין לשלם. דאשתעביד נכסיה: דרב חסדא. דאמר לעיל ר'ה מזה גובה: לאחר יאוש. ואכלוה: סיבוי פיוצנא דרמי בר חמא. כיון דלאחר יאוש אוקימתה:

### רש"י

**לפני יאוש**. דשינוי רשות בלא יאוש לא קני וכי אין גזילה קיימת שאכלוה אחר מות אביהן פטורין דלית ליה דרב חסדא: **מאן דמסי** לה. להא דרמי בר חמא אברייתא כ"ש אמתניתין דליכא טעמא אחרנא למפטריה אלא האז כל כמה דלא מחסרת לה למתניתין משמע דגזילה קיימת: **מאן דמסי** לה אמתניתין אכל אברייתא רמי בר חמא. משום טעמא דקרא מתני לה כרבא.

לפני יאוש רב אדא בר אבהו מתני להא דרמי בר חמא אהא <sup>א</sup>הניח להן אביהן מעות של רבית אע"פ שיודעין שהן של רבית אין חייבין להחזיר אמר רמי בר חמא זאת אומרת רשות יורש כרשות לוקח דמי רבא אמר לעולם אימא לך רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי ושאיני הכא דאמר קרא יאל תקח מאתו נשך ותרבית אהדר ליה כי היכי דנחי בהדך לדידיה קא מזהר ליה רחמנא לבריה לא מזהר ליה רחמנא <sup>ב</sup>מאן דמתני לה אברייתא כ"ש אמתניתין מאן דמתני לה אמתניתין אבל אברייתא רמי בר חמא כרבא מתני לה

### הגהות הב"ח

(א) גמ' והא מדקתני סיפא: (ב) רש"י ד"ה הגזול וכו' שהגזילה קיימת: